

AJUNTAMENT DE LA VILA DE MURO

ANNEX I

FITXA TÈCNICA DE LA DOLÇAINA

(per Xavier Richart Peris, professor de dolçaina al Conservatori José Iturbi de València)

DEFINICIÓ

La dolçaina és l'instrument de vent-fusta, de tub cònic que utilitza canya de doble llengüeta. El domini de l'afinació es basa en combinacions de posicions en 8 orificis, sense claus annexes, que es tanquen directament amb els dits i en canvis de pressió en l'aire i en l'embocadura. La denominació del nostre instrument té variacions depenent de la comarca on estiga introduït. Les més esteses són "xirimita" i "dolçaina" i les seues variants.

TESSITURA

L'extensió en so real és del LA 4 fins al MI 6. En comptades ocasions s'utilitza el FA # 6, i sempre està ben preparat, lligat i en progressió de graus conjunts.

LECTOESCRITURA MUSICAL

La música per a dolçaina sempre s'escriu en clau de Sol. El nostre instrument es denomina Dolçaina en SOL, la qual cosa vol dir que és un instrument transpositor que lliga la seua música en sol. Les partitures escrites correctament per a Dolçaina estan transportades per a instrument en sol, i així la nota més greu és el Re escrit davall del pentagrama i la nota més aguda el LA situat en la primera línia addicional dalt del pentagrama. Si es volen esbrinar les notes reals (en DO) en una partitura per a Dolçaina, cal realitzar un transport d'una quinta justa ascendent. Per tant si no s'especifica el contrari, en els següents apartats, quan es detallen noms de notes i/o de tonalitats es refereix a les pròpies de la Dolçaina (en Sol) i no a les notes reals (en Do).

ACÚSTICA

El so del nostre instrument és penetrant i de gran potència. Fins fa pocs anys la seua activitat s'ha desenvolupat exclusivament en els carrers i places dels pobles i les ciutats, sent el protagonista en grans concentracions de públic en les festes i costums de les nostres comarques. Per este motiu és lògic, que en la seua contínua evolució, es valorara i es desenvolupara en gran manera la potència sonora.

A l'utilitzar la canya doble i el tub cònic, el so de la dolçaina pot assemblar-se bàsicament al de l'oboé o la xirimita, però mostra clares diferències. Encara que el nostre instrument produeix sons en una tessitura aguda, posseeix una gran personalitat tímbrica a causa de la gran riquesa en harmònics que posseeix. En certes condicions d'audició també pot assemblar-se al saxo soprano o a la trompeta.

El domini de l'afinació es basa en combinacions de posicions digitals sobre 8 orificis

Ajuntament de Muro de Alcoy

Placeta Molina, 4, Muro de Alcoy. 03830 Alacant. Tel. 965530557. Fax: 965531769

AJUNTAMENT DE LA VILA DE MURO

(set davanters i un posterior), i en subtils canvis en la pressió de l'aire i en l'embocadura.

REGISTRES

L'àmbit acústic de la Dolçaina es divideix en dos registres que es diferencien pel timbre i la manera de produir-se.

1 - Registre mig: El so natural, és el més descansat i relaxat. Comprén la primera octava, del Re greu (LA 4 real) al Re agut (LA 5 real). La seua afinació és relativament senzilla.

2. Registre agut: Són els primers harmònics de les notes naturals que es produeixen per un augment de la pressió de la columna d'aire. La seua afinació és molt complexa i alhora és realment esgotador i la seua execució pot convertir-se en impossible. Se situa en la segona octava, del mi agut (SI 5 real) al LA agut (mi 5 real).

ALTERACIONS

A pesar que la dolçaina no està concebuda com un instrument per a produir cromatismes, en l'actualitat es pot aconseguir la seua execució, però només per mitjà d'una tècnica molt complexa i difícil, i amb clars canvis tímbrics i de volum. Les alteracions amb un so clar i potent, així com fàcils d'executar són: DO# i Re# de la primera octava.

Amb un so més apagat, de major dificultat i amb una gran disminució de la potencia sonora són: Fa natural, Si b/ La #, Sol #/ La b de la primera octava i fa natural i Re #/ Mi b de la segona octava. De màxima dificultat i amb una afinació per harmònics són: Si b/ La #, Sol #/ La b de la segona octava.

TONALITATS

Les tonalitats més utilitzades per la seua menor dificultat són: Sol M, Re M i Mi m, ja que el Fa # es produeix de forma natural, i el Do # igual que el Re # són alteracions relativament senzilles. De certa dificultat es troba Do M, ja que el Fa natural no es produeix de manera natural i dins de l'escala natural de la dolçaina, està considerat com una alteració. D'altra banda, no hi ha la tònica inferior (do greu). Difícils: Si m, Sol m, La M i La m. Molt difícils: Mi M, Re m, Fa # m, Do # m, Fa M, Mi b M, Do m i Si b M. De màxima dificultat són la resta de les tonalitats.

DINÀMICA

El nostre instrument té una gran potència sonora. Això implica que tocar fort és el normal i tocar més fort és impossible. Amb les tècniques d'interpretació actuals es poden aconseguir efectes de dinàmica, però és una activitat d'enorme dificultat perquè complica enormement l'afinació i la pèrdua de timbre.

Per estes raons cal tindre en compte els següents aclariments si es vol traure el màxim profit a la interpretació i a l'expressió:

1. Mai utilitzar els canvis dinàmics en el segon registre (de mi a la aguts). Estes

AJUNTAMENT DE LA VILA DE MURO

notes sempre sonen fort i amb molta dificultat es poden aombrar i apagar lleugerament el seu so.

2. En el nostre instrument, al contrari que altres instruments, abaixar la potència sonora implica un enorme esforç físic de l'embocadura i la utilització d'una tècnica d'enorme dificultat i complexitat. Cal tindre atenció en no acumular dificultats.
3. Només es pot assegurar l'èxit en la gamma d'un ff a un mp.
4. No s'ha d'abusar dels canvis sobtats.

ARTICULACIÓ

L'articulació de l'instrument és molt limitada respecte a la resta dels instruments de la seua família, per això i a causa de qüestions tècniques tals com la impossibilitat de realitzar el doble i/o triple picat, la seua execució és lenta. Per a interpretar a elevada velocitat s'han d'utilitzar les combinacions de lligats, tenint en compte la dificultat que comporta el canvi d'octava i en la majoria dels casos la seua impossibilitat. Una de les peculiaritats del nostre instrument és que l'emissió natural més fàcil del so es realitza articulant el principi i el final de la nota, mentre que en els altres instruments de vent resulta més normal l'emissió sense articulació. D'altra banda, l'articulació còmoda per al Dolçainer/a és un atac dur i concret, molt comprensible si es pensa que és un instrument de gran potència sonora, i no ha desenvolupat altres tècniques simplement perquè no li feien falta (l'evolució sorgeix quasi sempre de la necessitat).

Però a pesar d'aquestes circumstàncies, la tècnica en l'atac simple i els lligats estan evolucionant a grans passos per a aconseguir una gran gamma de matisos per a la dicció de la frase musical, a causa fonamentalment de la convivència amb els altres instruments normalitzats.

DIGITACIÓ

Les característiques en la digitació són pràcticament les mateixes que pot tindre les de qualsevol instrument de vent fusta sense claus. Només cal considerar que les posicions de Fa natural, Si b / La # i La b / Sol # dificulten enormement l'execució de certes velocitats. També cal tindre en compte els canvis de registre, ja que el nostre instrument no posseeix claus o posicions digitals per a canviar d'octava, i cal realitzar-les per mitjà de les pressions d'aire i d'embocadura (harmònics).

RESISTÈNCIA

La dolçaina és un instrument musical en què la fatiga física i psicològica de l'interpret apareix ràpidament si no es tenen en compte algunes de les seues característiques, molt més que en els instruments de metall. Al ser un instrument curt ofereix poca resistència al pas de l'aire, i exigeix l'ús d'una gran quantitat i pressió. La canya que s'utilitza és una de les majors i més dures de les de la família dels oboès, i cal exercir una gran pressió sobre ella per a poder manipular el so. No obstant això, la resistència augmenta gradualment a mesura que l'obra posseeix menys aguts, nombroses i abundants respiracions, compassos d'espera, menor dinàmica, i evitant en la mesura que es puga les alteracions difícils.

ANNEX II

FITXA TÈCNICA DE LA TAROTA EN RE

(per Rafael Gisbert (Cato), professor de tarota de la Escola de La Xafigà)

DEFINICIÓ

La tarota és un instrument de vent de la família dels oboès format per un tub de fusta de perforació cònica, una transició metàl·lica (tudell) i una llengüeta de doble canya. Consta de set forats a la part davantera (normalment amb una clau per a fer el Do# greu) i un a la part posterior.

TESSITURA

L'extensió en so real és del Do#3 fins al Sol5, tot i que hi han tarotes que poden pujar, fins i tot complir les dues octaves tot i que no és aconsellable per el grau de dificultat d'afinació que comporta.

LECTOESCRITURA MUSICAL

Les partitures per a tarota en Re sempre s'escriuen en clau de Sol, es denomina tarota en Re com a instrument diatònic no transpositor. La denominació de tarota en Re fa referència a l'escala de Re Major, la qual és la que li és més natural de fer i no a cap transposició. Les partitures per a tarota estaran transportades una octava per dalt, sent el Do# de baix del pentagrama la primera nota i el Sol de dalt del pentagrama l'última nota.

ACÚTICA

El so de la tarota és semblant a la de la xirimita soprano, sent un so més ric en harmònics a partir dels 5Khz aprox. Ja que les canyes poden ser més paregudes a les de la dolçaina o a les del fagot, la tímbrica i la sonoritat pot variar molt, la tècnica d'embocadura que es pot emprar també pot modificat dràsticament el seu so.

REGISTRES

L'àmbit acústic de la tarota, igual que la dolçaina, es divideix en dos registres que es diferencien pel timbre i la manera de produir-se. 1 - Registre mig: Comprén la primera octava, del Do#3 greu al Re5 agut. La seua afinació és relativament senzilla. 2. Registre agut: Són els primers harmònics de les notes naturals que es produeixen per un augment de la pressió de la columna d'aire. La seua afinació depén casi exclusivament de la modificació de la pressió del aire i de l'embocadura ajudat d'una clau d'octava i/o obertura del forat més proper a la canya.

ALTERACIONS

AJUNTAMENT DE LA VILA DE MURO

La tarota és un instrument diatònic, però pot fer l'escala cromàtica a una velocitat moderada a la primera octava i amb més dificultat a la segona octava, les alteracions de la primera octava solen fer-se en posició de forqueta i de vegades tenim també com alternativa el mig forat per al Fa natural o el Re# greu. Les notes alterades no solen afectar excessivament la tímbrica a la primera octava, a la segona octava el so pot canviar dràsticament amb el canvi de pressió i d'embocadura a sons més apagats i inestables.

TONALITATS

Semblant a la dolçaina les tonalitats més utilitzades per la seua menor dificultat són: Sol M, Re M i Mi m, ja que el Fa # es produeix de forma natural, i el Do # igual que el La # i el Sol# son alteracions relativament senzilles. De certa dificultat es troba Do M, ja que el Fa natural no es produeix de manera natural i dins de l'escala natural de la tarota, està considerat com una alteració.

D'altra banda, no hi ha la tònica inferior (do greu). Difícils: Si m, Sol m, La M i La m. Molt difícils: Mi M, Re m, Fa # m, Do # m, Fa M, Mi b M, Do m i Si b M. De màxima dificultat són la resta de les tonalitats.

DINÀMICA

A diferència de la dolçaina la dinàmica en la primera octava és relativament més senzilla, amb lleus correccions d'embocadura es pot aconseguir fins a un p, a la segona octava es complica notablement. Depenent del tipus de canya la tarota pot aconseguir qualsevol matís dinàmic.

ARTICULACIÓ

Al igual que la dolçaina l'articulació de l'instrument és molt limitada respecte a la resta dels instruments de la seua família, per això i a causa de qüestions tècniques tals com la impossibilitat de realitzar el doble i/o triple picat, la seua execució és lenta. Per a interpretar a elevada velocitat s'han d'utilitzar les combinacions de lligats.

DIGITACIÓ

Les característiques en la digitació són pràcticament les mateixes que pot tindre les de qualsevol instrument de vent fusta sense claus. Només cal considerar que les posicions de Fa natural i Re#/Mib dificulten l'execució a certes velocitats.

RESISTÈNCIA

La resistència en la tarota es pot equiparar a la d'un oboè

ANNEX III

COLLA O GRUP DE DOLÇAINES I PERCUSSIÓ

Ajuntament de Muro de Alcoy

Placeta Molina, 4, Muro de Alcoy. 03830 Alacant. Tel. 965530557. Fax: 965531769

AJUNTAMENT DE LA VILA DE MURO

Amb la unificació de les mides de la dolçaina realitzada per Joan Blasco comencen a proliferar; a la zona d'influència d'aquest dolçainer; colles formades pel mateix nombre de dolçaines i tabalets, per imitació a la formació tradicional bàsica de la "parella" de dolçaina i tabal. A principis dels 80, es reconsidera aquesta formació, equilibrant les dolçaines i la percussió, possiblement imitant el model bandístic A hores d'ara, aquest tipus de formació està compost per un alt nombre de dolçaines i un grup de percussionistes.

DOLÇAINES

Quant a la secció de dolçaines, cal tenir en compte la possibilitats de l'instrument expressades en la Fitxa Tècnica de la Dolçaina. Encara que cal pensar que com a tot col·lectiu musical amateur, no tots assoliran completament aquestes capacitats, alguns dels problemes més habituals els podem trobar en els apartats següents:

- 1.- TESSITURA; No tots els dolçainers arriben en facilitat al Mi6, normalment prendríem com a límit per al treball col·lectiu el Re6, utilitzant puntualment notes més agudes per a solistes, i moments on es reduïska la plantilla.
- 2.- AFINACIÓ: Es important tenir en compte les indicacions de la fitxa tècnica per quant les dificultats d'afinació es manifesten més en el moment de treballar en un grup.
- 3.- REGISTRES: Col·lectivament es pot treballar sense problemes al registre mig, i no abusar del registre agut, ja que els problemes més habituals expressats a la Fitxa de la Dolçaina, s'augmenten en el moment del seu tractament col·lectiu.

Actualment la plantilla dels grups de dolçaines està condicionada pel repertori que s'ha produït durant els darrers anys. Aquesta estructura s'ha establert en el treball de les dolçaines a 2, 3 i 4 veus, combinant de tutti, amb solistes i reduccions de numero d'intèrprets, per tal de treballar el grup a nivell de dinàmica i expressió.

PERCUSSIÓ

La plantilla de percussió sol ser la necessària per a respondre amb èxit als compromisos habituals dels grups. Bé siga en la seua funció tradicional, és a dir, tabals i bombet valencià, o la de moros i cristians, amb una plantilla de percussió similar a la bandística, o les diferents peces concertístiques escrites fins el moment.

Les colles normalment disposen d'instruments membranòfons (caixa, bombo, timbals, tabal, etc...), i alguns idiòfons de so indeterminat com els plats, triangles, postisses, elements de la percussió llatina, etc...

La presència d'instruments de làmines no és habitual. Sols es permetrà un paper de làmines (marimba, xilofon, vibràfon, campanes o lira) a l'obra.

En aquest punt cal tenir en compte la gran potència sonora de la dolçaina respecte a la d'alguns instruments de percussió a l'hora de tocar conjuntament.

AJUNTAMENT DE LA VILA DE MURO

Ajuntament de Muro de Alcoy

Placeta Molina, 4, Muro de Alcoy. 03830 Alacant. Tel. 965530557. Fax: 965531769